

**Lärarytildningen
Examensarbete
Våren 2005**

Individanpassad undervisning

En studie om hur lärare på högstadiet uppfattar individanpassad undervisning

**Handledare:
Bo Nilsson**

**Författare:
Lina Jakobsson**

Individanpassad undervisning

En studie om hur lärare på högstadiet uppfattar individanpassad undervisning

Abstract

Individanpassad undervisning innebär enligt läroplanen för obligatoriska skolan Lpo94 att läraren ser till varje individs behov. Uppsatsen syftar till att ge bättre kunskap om hur individanpassad undervisning fungerar i grundskolans senare år. Jag vill undersöka om lärarna kan använda och tillämpa sig av individanpassad undervisning som Lpo94 strävar efter. För att få fram denna uppfattning har observationer gjorts hos fyra lärare som också intervjuats. Slutsatserna från intervjuerna har diskuterats och analyserats med hjälp av litteratur och Lpo94. Resultatet visar att lärarna tycker att individanpassad undervisning ger det bästa lärandet, men att olika faktorer påverkar hur detta lyckas. Resultatet visar också att individanpassning ibland uppfattas som en form av stödundervisning.

Ämnesord: Skola, Individanpassad undervisning, Lpo94, lärare, Stödundervisning

INNEHÅLL

Förord.....	5
1. Bakgrund.....	7
1.1 Inledning.....	7
1.2 Disposition.....	7
1.3 syfte.....	8
2. Möjligheter och problem i svenska läroplaner.....	9
2.1 Elevers lärande.....	10
2.2 Individanpassat lärande.....	12
2.3 Förutsättningar för individanpassad undervisning.....	14
2.4 Lärares arbete.....	15
2.5 Forskningsfråga.....	16
3. Metod.....	17
3.1 Intervjuer.....	17
3.1.1 Observationer.....	17
3.2 Urval.....	17
3.3 Genomförande.....	18
3.4 Metodkritik.....	19
4. Resultat.....	20
4.1 Individanpassad undervisning.....	20
4.1.1 Individanpassad undervisning som varierande undervisning.....	21
4.1.2 Individanpassad undervisning som stödundervisning.....	24
4.3 Förändringar inom läraryrket.....	25
5. Sammanfattning och analys av resultat.....	27
6. Diskussion.....	31
6.1 Förslag till fortsatta studier.....	35
7. Sammanfattning.....	36
Referenser.....	37
Bilaga 1.....	38

Förord

Jag valde att göra ett arbete om individanpassad undervisning efter att jag funnit ett intresse om detta under min sista termin på AU60. Med mitt arbete vill jag få en större inblick i hur lärare arbetar med detta på högstadiet. Arbetet har gett mig information och lärdom som jag kommer att ta med mig i utvecklandet av min lärarroll.

Jag vill också passa på att tacka min handledare Bosse för allt stöd och ett bra samarbete. Tack för att du tog dig tid som handledare för mig under denna termin, då jag vet att du själv har haft fullt upp. Jag vill även passa på att tacka Linda och Junior för att ni har tagit er tid att ge feedback och ställt upp och svara på alla mina frågor. Tack Linda W, för att du har stöttat mig när det har varit motigt. Och givetvis ett tack till de lärare som ställde upp på att bli intervjuade och observerade.

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Under min lärarutbildning har jag blivit intresserad av didaktiska frågor, därför valde jag att skriva mitt examensarbete inom det området. Begreppet individanpassad undervisning diskuterades mycket under utbildningen men under min verksamhetsförlagda utbildning upptäckte jag att majoriteten av lärarna inte reflekterade över hur varje elev egentligen tänkte, utan eleverna blev stöpta att tänka på ett visst sätt. Lärarna koncentrerade sig på *vad* de lärde ut och *hur* det gjorde det, men reflekterade inte över hur eleven tänkte. Om det uppstod ett problem, exempelvis att en elev inte kunde tillgodose sig undervisningens innehåll, antogs det istället att eleven hade problem i sitt lärande och behövde specialpedagogik. Ändå talade skolan om individanpassad undervisning. Det jag då började fundera över var vad lärarna på skolan egentligen menade med individanpassad undervisning. Därför vill jag nu i mitt examensarbete undersöka hur lärare anpassar undervisningen efter varje elevs behov, som det står i Lpo 94 att skolan idag ska rätta sig efter. Jag tycker nämligen att individualisering i praktiken är en bra tanke, men har egentligen ingen uppfattning hur man går tillväga med det. ”Individualisering är tänkt som anpassning till elevens intellektuella kapacitet” skriver Gun Imsen (s, 280, 2000) som förklaring till individanpassad undervisning.

1.2 Disposition

Uppsatsen består av sex kapitel och nedan redogörs det för vad vart och ett av dessa innehåller:

I **kapitel 1** redogörs det för studiens bakgrund, ämnesval och syfte. Under **kapitel 2** följer en litteraturredel där jag har tagit upp en historisk del av skolans uppbyggnad för att få ett begrepp över hur skolan egentligen har varit uppbyggd innan dagens läroplan kom till. I denna del har jag även tagit upp vad lpo94 säger om individ anpassat lärande i undervisningen. Jag belyser även olika problem som kan uppstå i undervisningen och som kanske bidrar till att det inte går att följa Lpo94s mål om att se till varje elevs behov. Jag har försökt belysa elevers lärande, hur processen går till. I uppsatsens **3: e kapitel** beskrivs vilka metoder jag har valt för den empiriska undersökningen. **Kapitel 4** är en empirisk del som beskriver vad jag har kommit fram till i min studie. I **kapitel 5** sammanfattas mitt resultat från kapitel 4:a och i **kapitel 6** presenteras avslutningsvis mina slutsatser som jag har kommit fram till med hjälp av analysen. I detta kapitel ger jag även förslag till fortsatta studier.

1.3 syfte

Syftet med uppsatsen är att få bättre kunskap om hur individanpassad undervisning upplevs fungera i grundskolans senare år. Jag vill undersöka hur lärarna uppfattar och tillämpar sig av individanpassad undervisning i sitt arbete på skolorna.

2. Möjligheter och problem i svenska läroplaner

Utvecklingen inom den svenska skolan har pågått ända sedan folkskolan började år 1842. 1948 beslutades det att genomföra allmänna riktlinjer för att demokratisera skolan i Sverige. Sedan dess har alla reformer inom skolväsendet alltid haft huvudmålen att skolan ska innehålla jämlikhet, demokratisk, praktisk och vardagsinriktad målsättning och elevaktiva arbetssätt. Lgr 62 innebar en nioårig grundskola. Inte heller denna var helt enhetlig eftersom årskurs nio var uppdelad på olika linjer - teoretiska och praktiska. I nästa läroplan (Lgr 69) slopades linjeavdelningen och tankarna om ett nytt gymnasium påbörjades (Fredriksson & Zetterblad 1996).

På 1970-talet tillsattes ytterligare en utredning (SIA utredningen) som skulle granska skolans inre arbete och detta ledde fram till en ny läroplan, Lgr 80, som ännu starkare betonade demokrati och solidaritet. Ett nytt statsbidragssystem infördes med regler som skulle säkra resurser till elever med särskilda behov, de som tidigare i skolans värld hade setts som skolans förlorare. Klassrådet kom att bli obligatoriskt som en del av undervisningens demokrati. Det ansågs att läraren inte kunde fostra demokrati om inte eleverna själva fick praktisera den. Demokratin genomsyrade även rektorns arbete, denne fick inte besluta något utan det hade tagits upp i den obligatoriska skolkonferensen som infördes vid denna tidpunkt (Dahlgren 1992).

Undervisningen i skolan ansågs i första hand fortfarande som en förmedling av kunskaper i enskilda ämnen. Lärarsamarbetet hade i många år skett inom samma ämnen. Integration mellan ämnena skedde vid denna tidpunkt inte spontant. På 1980-talet blev det klart med en ny läroplan och Lgr 80 genomfördes. Den betonade att lärare borde arbeta närmre varandra med utgångspunkten att se elevernas totala utveckling. Samarbetet borde ske mellan sakkunniga på olika områden. För att sträva mot lagarbete inrättades arbetsenheter, i vilka lärare från flera årskurser ingick. Arbetsenheterna innebar en möjlighet att kunna påverka det inre arbetet, skoldagar och samarbete med fritidsverksamheten. Arbetet gick från enskilda lärare för ämnena till en grupp med olika specialfunktioner (Fredriksson & Zetterblad 1996).

På 1990-talet fick kommunerna ansvar för att skolan uppnår de internationella utbildningsmålen som beskrivs i läroplanen. Kommunerna skapade även egna lokala mål. Skolan blev målstyrd, vilket innebar att det skulle finnas tydliga utbildningsmål. En

läroplanskommitté tillsattes under 1991 för att föreslå en ny läroplan. I den nya läroplanen, Lpo94, tydliggjordes skolans uppgifter och vem som bär ansvaret för att de olika uppdragen genomförs. Det är i Lpo94 vi lärare kan hitta mål som att se till varje individs behov (Fredriksson & Zetterblad1996).

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet beskrivs vad som krävs för att varje elev ska klara grundskolan. Undervisningen ska anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov, men läroplanen säger ingenting om hur en lärare ska kunna uppnå dessa mål. Läraren skall utgå från varje enskild individs behov och hjälpa eleverna med sin individuella utveckling (Lpo94).

Vidare sägs i Lpo94 att skolans uppgift är att låta varje enskild individ finna sin egen personlighet och kunna ta ansvar för sina handlingar i samhället. Fokuseringen på individen framstår som ett eget mål i sig själv i Lpo94: ”Eleven skall få möjligheter att ta initiativ och ansvar. De skall ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem” (s, 7).

2.1 Elevers lärande

En lärare måste kunna känna ”av” sina elever och förstå att det inte finns en pedagogisk metod som passar för alla elever. En lärare måste hela tiden kunna hitta nya alternativ till lärande som passar olika individer. Detta måste göras eftersom en sak kan vara olika idag för varje person beroende på vilka erfarenheter och bakgrund människan har (Carlgren & Marton 2000). Som lärare måste man förstå effekterna av lärandets sammanhang. ”Synen på lärande som en korrekt återgivning av en kunskapsmassa på lärarens villkor, kan ställas mot en syn på lärande som en förändring i den lärandes förståelse” (Marton, Hounsell & Entwistle s, 307 2000).

Eleven handlar med utgångspunkt av de kunskaper och erfarenheter som han eller hon medvetet eller omedvetet uppfattar att omgivningen förväntar sig. Erfarenhet innebär att urskilja delar av det vi har fått erfarenhet av, samt att relatera dessa delar till varandra och till helheten (Carlgren & Marton 2000). Människor har olika sätt att skaffa sig erfarenhet och de agerar därför olika när de ställs inför en uppgift. Lärande har ett nära samband med vilka uppgifter människan ställs inför. Ett visst sätt att få erfarenhet av någonting kan alltså syfta på

det sättet som en person förstår sig på en sak, vid en viss punkt i tid och rum. (Marton & Booth 2000).

Eleverna måste också kunna avgöra när en viss uppsättning kunskaper är relevanta och hur de fungerar i olika situationer. Relationerna mellan redskap och handling måste skapas (Säljö 2000). Om undervisningen ska kunna ge eleven erfarenhet av hur kunskap utvecklas, bör undervisningen byggas upp annorlunda än den traditionella utläringen där läraren står och föreläser för eleverna. Eleven måste få arbeta med innehåll som leder till spontana aktiviteter, eftersom dessa spontana aktiviteter bygger upp förtroenheter och kopplingar till tidigare erfarenheter vilket i sin tur leder till tankar och reflektioner. Denna mentala aktivitet omfattar även ställningstagande som leder fram till handling (Lendahls & Runesson 1995). Allt handlande förutsätter i denna mening en aktiv tolkning och kreativitet hos individen. Tänkande, kommunikation och fysiska handlingar är beroende av situationen och att förstå kopplingen mellan sammanhang och individuella handlingar (Säljö 2000).

Den viktigaste läromiljön har alltid och kommer alltid att vara den vardagliga interaktionen och det vardagliga samtalet. Det är genom detta människan formas som sociokulturella varelser. Alltså samspelet mellan arvet, fysiska, psykiska och sociala förutsättningar hos människan och människans förmåga att skapa olika former av redskap eller verktyg är grunden i alla människors lärande. Pedagoger lär eleverna bäst genom att använda sig av uppgifter där eleverna känner igen sig. Lendahls & Runesson (1995) skriver att läraren ska organisera undervisningen så att eleven ges möjligheter till eget ansvar över lärandet vilket innebär att kunskapsutvecklingen ska kunna ske. För att eleven ska kunna utveckla detta ansvar för det egna lärandet måste läraren även lära eleven hur det ska göras. Läraren bör inte använda sig av uppgifter som är abstrakta (Säljö 2000). Om en individ har tilltro till sig själv och känner att inläringen kommer att bli personligt lösnande och betydelsefull så uppnår eleverna bästa resultat (Marton, Hounsell & Entwistle 2000).

Marton och Booth (2000) lägger en vad- och en hur -aspekt på lärandet. Utifrån detta utgår inläringen anser författarna. *Hur*, refererar till erfandet av handlingen att läsa text eller att lösa ett problem, medan *vad*, syftar på erfandet av själva texten eller problemet, lärandets innehåll. Lärandet äger rum genom förändring av något i världen och så som en person får erfarenhet om det.

Marton och Booth (2000) menar att alla elever borde utveckla djupinriktning i lärandet av texter. Djupinriktning innebär att eleverna fokuserar mer på uppgiftens mening. Genom att förstå författarnas avsikt och reflektera över avsnittens samband med det föregående, får eleverna en större uppfattning om vad situationen kräver. Eleven förstår, minns och kan återge bättre än om den skulle läsa på ett yt inriktat sätt (Marton & Booth 2000).

2.2 Individanpassat lärande

Nils- Erik Nilsson (2004) skriver att tonvikten på den enskilda individen i läroplanstänkande har lett till att intresset har kommit att fokusera på den enskilda individens inläring och att detta banat väg för olika former av individualiseringssträvanden. ”Anpassad undervisning utformas i spänningsfältet mellan det eleven kan sedan tidigare och det eleven inte kan” (Gun Imsen s, 286, 2000) Det är läraren som måste möta kraven. För att kunna anpassa undervisningen måste läraren förstå att eleven inte är en *nivå* i undervisningen som läraren sänker sig ner till att finna, utan att eleven är en *levande* person som i samspel med andra i omvärlden lär sig.

Atterström och Persson (2000) anser att specialpedagogik är ett sätt att bedriva individanpassad undervisning, men enligt författarna behövs det ofta ingen speciell pedagogik i många fall där det talas om barn i behov av särskilt stöd. Istället borde alla lärare i samarbete med specialpedagoger själva kunna avgöra vilka insatser som behövs. På detta sätt ska man också kunna åtgärda de behov som kan uppstå. Läraren kan då ta hänsyn till vad individen kan och efter detta anpassa situationen i klassrummet.

På många grundskolor i Sverige idag bedrivs individanpassad undervisning med hjälp av planeringskort och arbetsscheman. På detta vis får eleverna själva bestämma när de ska utföra uppgifterna (Nilsson 2004). Kateter- och läromedelstyrd undervisning håller på att trängas undan. Skolan idag bedriver en slags undervisning som kan kallas individanpassad undervisning skriver Nilsson (2004). Undervisningssättet har automatiskt dykt upp eftersom skolan idag arbetar mer i åldersblandade grupper. Denna form av individanpassat lärande kallas ” eget arbete”. Det är en form av undervisning som innebär att eleverna genomför uppgifter i sin egen takt och efter sina egna förutsättningar. Detta undervisningssätt innebär mycket mer ansvar för eleverna själva. Ingrid Carlgren (1994) har uppmärksammat hur ” eget arbete” i skolan egentligen fungerar. Hon menar att detta undervisningssätt löser en hel del problem, men skapar samtidigt nya. Eget arbete innebär att elevernas tid till att arbeta och val

av uppgift individualiseras. Läraren befrias från att vara den pådrivande i arbetet, men samtidigt får eget arbete inte ses som inläring och lärande utan måste hållas isär. Elevernas planering fungerar som drivkraft för arbetet, men frågan är om det många gånger motverkar lärande om lärande också ska omfatta utveckling av elevernas förståelse (Carlgren & Marton 2000). Olga Dysthe (1996) skriver i sin bok *Det flerstämmiga klassrummet*, att skolan ska vara öppen för kommunikation och reflektion, men om skolan skulle bedriva individanpassad undervisning som domineras av skriftliga och ”bokliga” kunskapsformer så skulle detta motverka tankesättet att dialogen mellan människor är viktigt för lärandet. Skolor som använder sig av en kursbok som utgångspunkt i undervisningen tvingar fram ett sätt att undervisa på. En lärobok är inte alltid det bästa alternativ för att fånga fram varje elevs behov. På detta sätt hamnar lärarna i en inlärningsstil som boken förespråkar. I praktiken fungerar denna undervisningsstil endast för de elever som har en bakgrund av flexibla lärandet (Carlgren & Marton 2000)

Individanpassat lärande ska ses som en möjlighet att komma åt elever med stora behov skriver Arfwedson (s, 172 1991). Alla elever har olika behov och förutsättningar för sitt lärande. Därför blir inläringstiden för varje elev olika lång. Inom varje ämne i skolan idag finns det en timplan, där respektive ämne ska få ett visst antal timmar för undervisning. Timplanen hindrar individen från att uppnå målen i ett ämne menar Leijonborg (2002). Han menar på att timplanen är ett hinder för individens utveckling. Även Gardner (1998) skriver att skolan egentligen inte uppnår målen i kursplanerna, fastän resultaten i nationella undersökningar visar att det verkar bra. Han menar att skolan idag inte hinner gå in på djupet inom vissa ämnen. Eleverna klarar till det yttre både förhör och skriftliga prov, men de djupa kunskaperna faller bort. Även Leijonborg (2002) skriver att det finns alltför många tonåringar som inte kan läsa, skriva och räkna och att detta beror på att eleverna hela tiden slussas vidare till högre nivåer som de inte har tillräcklig kunskap för att klara av. De vore mer hjälpta av att stödjande insatser sattes in tidigare. Han menar att ”gå om” önskar ingen elev att få göra, men ett extra år är ett bra uttryck för individualisering. På detta viset erkänns det att barn är jämlika men ändå olika (Leijonborg 2002 s, 54).

Enligt Gardner (1998) är det omöjligt att genomföra undervisning efter varje elevs behov så länge klassrummen innehåller en lärare och 30 elever. Dagens lärare behöver ha stor talang och energi för att kunna genomföra individanpassad undervisning när fördelningen är en lärare på 30 elever.

2.3 Förutsättningar för individanpassad undervisning

Den första förutsättningen för varje elevs lärande läggs redan i tidig ålder. För att barnen ska få med sig ett bra lärande till skolan, krävs det att föräldrarna är goda förebilder när barnen växer upp. Tillsammans med normer och regler och olika sätt att lära utvecklas språket, som leder till förmågan att utveckla en objektiv syn och ett logiskt tänkande. Detta är en bra grund för att skolarbetet ska lyckas för varje individ (Dahlgren 1995).

Flera undersökningar visar att organisatoriska lösningar som exempelvis mindre klasser och fler lärare *kan* ge goda förutsättningar för att undervisningsinnehållet ska kunna tillgodose bättre undervisning för varje elev. Men det är inte säkert att organisatoriska lösningar är tillräckligt för att bättre se till varje elevs behov. Ett exempel på en lösning är när grundskolan infördes och eleverna in i heterogena klasser där läraren förmedlade innehållet med lämplig metodik. Detta för att varje enskild individ skulle kunna ta till sig lektionens innehåll och alla elever skulle kunna uppnå samma studieresultat (Atterström och Persson 2000).

En annan förutsättning som behövs för att lärare ska kunna anpassa undervisningen efter varje elev, är att visa ömsesidigt erkännande. Atterström och Persson (2000) sätter namn på detta och kallar det den dialektiska relationsteorin. Ömsesidigt erkännande är ett begrepp som pekar på helheten i relationen. Den kan inte begränsas till en kommunikationshandling utan avser förhållningssättet i själva relationen. Det är ett sätt att vara och inte en form av undervisningsteknik.

Atterström och Persson (2000) talar om differentieringsmodellen i sin bok *Brister eller olikheter*. Denna modell kan stötta sig på olika teorier för att kunna uppnå resultat, men själva modellens huvudmål är alltid detsamma. Att använda sig av en differentieringsmodell innebär att det aldrig går att genomföra individanpassad undervisning om inte läraren kan finna den förmåga en elev har och utifrån detta uppfylla eventuella andra mål. En lärare ska förstå att eleven kan ha så många andra kvaliteter som den kan bidra med istället för att uppnå det läraren bedömer är lämplig kunskap. Gardner (1998) menar att oavsett vilken teori lärarna använder sig av så borde all undervisning ta hänsyn till den kompetens ett barn kan utveckla snarare än den kompetens som krävs för att en elev ska utveckla. Han menar på att det finns 5 olika sätt i undervisningen som passar ihop med människans intelligenser. Varje ämne har 5 olika inkörspår som alternativ till att lära sig på. Varje elev skiljer sig åt beroende på vilken

ingång som passar dem bäst. När eleven väl har hittat den väg till porten som är mest bekvämt för just den eleven, bör eleven följa den för sitt lärande (Gardner 1998).

2.4 Lärarens arbete

Skolans uppdrag ger riktning åt lärarens arbete. Detta formas mellan lärarens ambitioner och intentioner. Skolan är en institution med lång historia och starka traditioner som ofta till stor del bestämmer arbetets utformning. Läraren ska förverkliga skolans uppdrag i skolor som oftast är organiserade i klasser om cirka 25-30 elever och som har 40 minuters lektioner i ämnen enligt schema som upprepas varje vecka och görs för ett läsår i taget (Carlgren & Marton 2000). I lärarrollen ingår mycket mera än bara undervisning. Enligt Hargreaves (1994) har lärarrollen blivit mer diffus och mer intensiv, de växande kraven och förväntningarna på lärarna utgör en för stor del av lärarens arbete. Även Carlgren och Marton (2000) skriver att denna ständiga omformulering av kraven på lärarna har konsekvenser för deras arbete. Hon menar att den som har utvecklats och tagit del av en skolreform inte alltid är så villig att gå vidare till nästa reform.

Det är viktigt att skolans kollegium fungerar och att lärarna känner sig motiverade och skapar ett meningsfullt arbetsklimat, annars kommer alla nya krav på lärarna att innebära problem. Om alla lärare tillsammans strävar mot en mission, skapar detta en lojalitet, ett engagemang och trygghet i skolmiljön menar Hargreaves (1994). 1990-talets skolreformer ställer krav på lärarens arbete även utanför klassrummet. Lärarna ska formulera, argumentera för och kommunicera ett tänkande om så väl uppläggningsen som innehållet i skolarbetet samt bedömningen av elever. Framför allt ska lärarna utveckla nya sätt att organisera och leda verksamheten i skolan och förändra såväl innehåll som form (Carlgren & Marton 2000).

Hargreaves (1994) talar om olika skolkulturer som viktiga orsaker till att lärarkulturen fungerar mindre bra i lärarkåren idag. Han talar om att individualism hos lärarna som en dålig egenskap eller en brist. Detta är största orsaken till att förändringen i skolan inte bedrivs fullt ut. Motsatsen till individualism är samarbete. Stöd från kollegorna gör att lärarna är mer villiga att experimentera, våga mer och på detta sätt betrakta kontinuerlig utveckling som en del av yrket. Samarbete mellan lärarutveckling och skolutveckling är viktigt när utvecklingen kommer utifrån, till exempel vid införandet av läroplaner. Omstrukturering i skolan är ett försök att fånga upp nya inlärningsbehov som växer fram i det postindustriella samhället. Dessa mer flexibla undervisningsstrukturer ställer krav på att lärarna ska kunna möta dessa

behov på ett mer effektivt sätt (Hargreaves 1994). Omstrukturering används som en beteckning för införandet av nya mönster jämfört med traditionella, föråldrade och ineffektiva mönster för styrda förändringar.

2.5 Forskningsfråga

Efter litteraturgenomgången preciserar jag nu min frågeställning och kan konstatera följande forskningsfråga.

- **Hur uppfattar lärare på högstadiet individanpassad undervisning?**

3. Metod

Jag har valt att genom intervjuer och observationer försöka kartlägga problem respektive möjligheter för lärarna när det gäller individanpassad undervisning. Jag har valt ut två skolor i vetskap om att här finns spridning bland lärarna när det gäller kunskapssyn och undervisningssätt. Mina intervjuer och observationer berättar något om icke mätbara egenskaper hos mina deltagare. Syftet är att jag ska kunna ge exempel och sedan kunna dra slutsatser av dessa. Med dessa metoder vill jag få djupare förståelse av ett problem eller en frågeställning. Intervjuerna och observationernas undersökning består av mjukdata och ger svar på ”hur”, ”på vilket sätt” och ”varför” (Svenning 2000).

3.1 Intervjuer

Jag har valt intervjuer därför att i ett intervjusamtal lyssnar jag till vad lärarna själva berättar om sina erfarenheter och hör dem uttrycka åsikter och synpunkter med sina egna ord. Den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå världen ur de intervjuades synvinkel (Kvale 1997). Mina intervjufrågor har jag utformat med hjälp av min forskningsfråga och litteraturgenomgång.

3.1.1 Observationer

Syftet med observationerna är att kunna komplettera mina deltagares svar med det jag upplever i klassrummet. Observationer kan delas in i strukturerade och ostrukturerade varianter. Enligt Patel och Davidsson (1994) är observationer väldigt bra att använda sig av när man ska samla in användbar information inom områden som berör beteenden och skeenden i naturliga situationer. Jag tycker att det kan vara bra att få se situationer och beteenden som lärarna tidigare har berättat om i aktion. Och även Patel och Davidsson (1994) ser observationsmetoden som en teknik som ger tydlig information som forskaren senare ska vidarebefordra. Om endast intervju används så kan det bli svårt för individen som blir intervjuad att ge en tydlig minnesbild.

3.2 Urval

Undersökningen bestod av fyra observationer och fyra intervjuer på två olika skolor i södra delen av Sverige i en medelstor stad. En av skolorna drivs i kommunalt regi och den andra privat, alltså en kommunal och en fristående skola. Samtliga lärare arbetar på högstadiet inom ämneskombinationen MA/NO, SO och ENG. Jag har valt att ge intervjupersonerna fingerade

namn eftersom jag vill värna om deras integritet. Lärarna från den fristående skolan har fått namn på F, Felix och Fanny. Lärarna på den kommunala skolan har fått namn på K, Klara och Kristina.

Fanny och Felix är 33 år, Fanny är MA/NO lärare och Felix undervisar i SO. Klara är 30 år och undervisar i ENG/SO och Kristina är 45 år och undervisar även hon i ENG/SO. Antalet elever i klasserna ligger mellan 25-30 elever. Lärarna undervisar på högstadiet och i de klasserna jag har utfört mina observationer har eleverna gått i år åtta och nio. Skolorna skiljer sig åt när det gäller arbetssätt och elevantal. Den kommunala skolan är en stor skola där eleverna kan gå från förskolan till år nio. Det är 600 elever på den skolan och uppdelningen är F-två, år tre-fem och år sex-nio. Dessa delar på skolan är uppdelade i tre arbetslag. Inom högstadiets arbetslag finns det minst en lärare inom varje ämneskombination till exempel en SV/ENG, FRA/TY/SP, MA/NO, SO och IDH. Musik, slöjd, bild och hemkunskap är de enda lärarna som arbetar i alla tre arbetslagen på högstadiet. Varje lärare bestämmer själv hur han eller hon vill gå tillväga för att utföra sina lektioner. Den fristående skolan är inte lika stor, den har 200 högstadieelever. Det finns 2-3 klasser inom varje år. Här sker lektionerna inte klassvis utan i grupper anpassade efter vad eleverna kan. Skolans arbetssätt innebär att eleverna med hjälp av handledare får ta stort ansvar för sitt eget lärande. Här arbetar lärarna inte i några arbetslag utan alla hjälper alla. Det finns 3 MA/NO, 2 SV/ENG och två SO lärare. Två lärare som undervisar i FRA/TY/SPA och IDH. En lärare i hemkunskap, en i slöjd, en i bild och en i musik.

3.3 Genomförande

I undersökningen har observationer och intervjuer använts vid datainsamlingen. Observationerna ger möjlighet att komplettera intervjuerna, men ger även en bild av det lärarna har berättat om i intervjuerna. Under observationen gjordes anteckningar av det som hände och sades. Detta gjordes för att kunna hitta relevanta beteenden och händelser under lektionen som jag senare skulle kunna koppla till den forskning som har tagits upp i min litteraturgenomgång.

Alla deltagare fick samma intervjufrågor (se bilaga 1) och dessa hade förberetts innan intervjuerna genom litteraturläsning. Frågorna formulerades på det viset att lärarna alltid fick förklara sin åsikt. Frågorna användes som grundmall, men beroende av lärarens svar ställdes olika följdfrågor. Intervjuerna spelades in på band. På detta viset riskerade jag inte att något

av stor vikt skulle gå förlorat under intervjun. Det underlättar även för mig om jag behöver gå tillbaka vid bearbetningen av materialet. Intervjuerna tog cirka 20 minuter vardera. För att förstå lärarnas beskrivningar under intervjuerna ägnade jag stor uppmärksamhet åt att lyssna. Vid oklarheter bad jag dem förklara vad de menade, istället för att diskutera deras svar.

Vid bearbetningen av materialet läste jag intervjumaterialet om och om igen och för varje ny tanke som dök upp placerade jag den i en mindmapp, detta underlättade sedan vid sammanställningen av intervjuerna. Det slutgiltiga resultatet visar jag genom en analyserande text som bearbetar ett citat som styrker textanalysen.

3.4 Metodkritik

När man använder sig av intervjuer bör dessa spelas in på band. Man analyserar sällan direkt från bandet utan skriver ner intervjun och analyserar utifrån transkriptionen. Detta gör att den nerskrivna intervjun blir en konstruktion och inte förhandsinformation. Här tillkommer en mängd nya bedömningar som måste göras och detta kan vara ett problem (Kvale1997).

Ett annat problem med intervjuer är att intervjupersonen kan ha föreställningar om vad intervjun vill ha ut av sina frågor och blir på så sätt styrd av denna föreställning. Då får man inte helt korrekt svar i resultatet. Det kan också vara att intervjuaren har felaktig uppfattning om situationen och analysen av svaren blir felaktiga. Det så kallade kronvittnessyndromet kan också uppstå när man intervjuar ett få antal personer. Det kan innebära att deltagarnas svar får spegla övriga lärares uppfattningar i Sverige. Den egna analysen bortfaller helt och de fåtal personer som man har intervjuat får stå för den enda sanna skildringen av verkligheten (Svenning 2000).

Jag utförde ostrukturerade observationer, vilket alltså innebär att jag inte hade något observationsschema som jag följde. I stället försökte jag skriva ner allting jag lade märke till. Det är just detta som kan vara ett problem vid ostrukturerade observationer, eftersom det naturligtvis är omöjligt att registrera ”allting” som görs och sägs.

4. Resultat

Undersökningens resultat presenteras i tre olika teman: individanpassad undervisning som varierad undervisning, individanpassad undervisning som stödundervisning och lärarkulturen.

4.1 Individanpassad undervisning

Tre av deltagarna var positivt inställda till individanpassad undervisning. De tyckte att det var spännande och en utmaning för dem i sitt arbete.

Individanpassad undervisning är viktig, det är det skolan idag bygger på. Jag gillar det. Det skapar oanade möjligheter. (Felix)

Individanpassad undervisning är positivt på det sättet att alla elever får gå efter sin egen förmåga. (Klara)

Jag ser fördelar med det, för jag har märkt att eleven lär sig mer om jag utgår från dess nivå. (Fanny)

En av lärarna såg många problem med att individanpassa sin undervisning:

Det är svårt att individanpassa, jag har försökt men det går inte. (Kristina)

Felix och Klara var i stort sätt överens om tillvägagångssättet för att kunna bedriva individanpassad undervisning. De ansåg att grunden till bra individanpassad undervisning är att förstå att människan är en helhet och inte en del av en lektion. De ansåg att det inte går att bedriva en undervisning om man endast tror att det handlar om att lära ut.

Lärarna idag måste tänka lite längre, än att bara fokusera på sina ämnen. Även om det är frustrerande att mycket tid går åt till annat. Jobbar man med den sociala biten bland ungarna, så får man tillbaka det senare. (Felix)

Besöket hos Klara och Felix visade hur de arbetade med den sociala biten. De befann sig i klassrummet en stund innan lektionen började och samtalande med eleverna. Klara och Felix lät samtalet mynna ut av sig självt och avbröt inte samtalet bara för att lektionen hade börjat.

Lektionen skulle börja 9.00. När klockan är 8.45 kommer tre av klassens tjejer in. De hälsar på Klara med ett stort leende på läpparna och Klara gör likadant. Klara berättar för dem vem jag är, de hälsar och sedan bryr de sig inte om att jag sitter med under lektionen. Tjejerna slår sig ner på sina platser. Även Klara sätter sig ner. Klara frågar hur helgen har varit? Direkt berättar tjejerna öppet i detalj om vad de har gjort och upplevt i helgen. Klara lyssnar och skrattar med dem när det görs och ger menande blickar när samtalet går åt den riktningen.

För att kunna skapa ett bra lärande för eleverna, tyckte samtliga lärare att en individuell handlingsplan baserad på varje elevs baskunskaper var bäst. De tyckte även att dialogen mellan elev/lärare var det viktigaste medlet för lärandet.

Situationer i klassrummet, där elever och läraren möts i samtal, där eleven styr samtalet efter sina önskemål. Eleven måste kunna få säga till om vad det är som inte funkar för denne. (Klara)

Felix, Klara och Fanny tyckte att utöver dialogen så måste man lyssna på eleven, vad som är viktigt för just denne. Eleverna måste få känna delaktighet i ämnet, försöka få eleverna att vara ärliga mot sig själva. Eleverna ska inte ställa för höga eller för låga krav på sig själva. På detta vis slipper läraren ta konflikter grundade på besvikelser.

Det är viktigt att försöka förstå, vad eleven söker för kunskap. Blir eleverna påtvingade delmoment som de inte förstår sig på, blir det frustrationer hos eleven som kan leda till oangemang som vidare leder till konflikter.(Klara)

Observationen av Felix lektion visar just mycket av dialogen som han poängterade genom hela intervjun. Eleverna verkade också vana vid detta sätt för de hade så otroligt mycket frågor som de ställde och när de gav ett svar så drog de paralleller till olika saker.

När Felix lektion sätter igång, frågar Felix om vad läxan handlade om? 12 av 30 elever räcker upp handen. Felix vänder sig till en elev som inte räcker upp handen och frågar om denne har gjort läxan? Killen svarar ja. Felix frågar vidare till samma person, Ja, men vad har du läst om då? Killen svarar, om andra världskriget. Precis säger Felix och låter eleven vara för tillfället. Slänger ut en ny fråga. Vad mer vet vi om andra världskriget?... (tyst i klassrummet).. Förutom att ni har läst om det hemma tillägger Felix? En tjej säger lite tyst, Hitler. Ja, säger Felix, Hitler, vem var han? Eleverna tittar upp från bänkarna och tittar på Felix. Felix säger, kom med tips? En efter en säger olika påståenden. Nu talar eleverna en efter en, utan att räkna upp handen. Felix säger motfrågor till varje svar. Felix drar paralleller till olika ledare runt omkring i världen. Han frågar om det finns likheter och olikheter mellan dessa.

Kristinas svar är mer fokuserade på hjälpanDET av de svaga eleverna. Det bästa sättet att individanpassa lektionerna var att ge extra uppgifter som gjorde att de kunde få arbeta i sin egen takt. Hon talade om de duktiga, medelduktiga och de sämre eleverna. Hon tyckte att det bästa tipset hon kunde ge på individanpassad undervisning var att låta alla eleverna få säga sin mening i klassrummet.

Det är svårt att individanpassa, de elever som är svaga får den mesta av tiden. De som är duktiga får alltid klara sig själva, men det bästa sättet är väl att låta eleverna få höras i klassrummet. (Kristina)

Jag har funnit två variationer av hur mina deltagare uppfattar individanpassad undervisning. Dessa är: individanpassad undervisning som varierad undervisning och individanpassad undervisning som stödundervisning. Jag kommer att presentera dem här nedan.

4.1.1 Individanpassad undervisning som varierande undervisning

Fanny, Felix och Klara tyckte att det var stimulerande för egen del och varierande för eleverna med individanpassad undervisning, men de såg en rad olika svårigheter i det. Fanny, Klara och Kristina, ansåg att det borde vara max 15 elever på en lärare för att kunna genomföra individanpassad undervisning fullt ut.

Alla lärare vill nog mer eller mindre individanpassa, men i dagens skola finns det tyvärr begränsningar, som till exempel stora klasser, med elever på 30 stycken. Då blir det extra uppgifter till de duktiga och de medelduktiga hinner inte bli sedda, eftersom de svaga får all tid. Som nu till exempel ska de införa klasser med 60 elever här på gymnasiet, nej politikerna borde få praktisera i verkligheten (Klara)

Felix tyckte inte det var svårt att individanpassa undervisningen, utan tycker att det bara är att sträva efter att hitta olika lösningar.

Jag tycker inte det är speciellt svårt, utan man får hitta andra möjligheter, till exempel olika texter och metoder. Jag måste försöka att väcka ett intresse och utgå från det i sökandet av material. Man får spetsa till undervisningen, se undervisningen som ett heltänkande för att få välmående elever (Felix)

Variation och intresse säger Felix är den viktigaste tanken när man planerar en lektion för att åstadkomma bästa lärandet,

Variera och åter variera lektionerna med texter, bilder, dokumentärer, teater, filmer eller egna reflektioner och deras reflektioner. Utgå från eleven genom mig själv, gör sakerna spännande och intressanta, för är det inte intressant för ungarna så märks det ganska fort, men då får man inte vara rädd som lärare att bryta planeringen och samtala om vad det var som var fel. (Felix)

Även Fanny tycker att varierande undervisning även fungerar bra för henne och hennes elever, men hon tycker att det är svårare i matte eftersom räkningen måste övas och övas. Hon tyckte det var lättare med de naturorienterade ämnena.

Jag tror mycket på en varierande undervisning, speciellt i No laborationerna där de får skriva egna labbrapporter utifrån sin egen förståelse. Matte har jag precis börjat med nytt material, lite mer mattespel så att de ska få träna matte på annat sätt. (Fanny)

Kristina menar att en viss faktakunskap måste hinnas med för att uppnå målen och att det är svårt att sälla bort något. Därför måste hon lägga många lektioner på en och samma nivå för att kunna ge ett bra lärande. När hon har sådana lektioner håller hon en genomgång och eleverna får anteckna det viktigaste som de bör kunna, på detta viset faller variationen bort på hennes lektioner.

Man måste försöka hitta en nivå på klassen där alla fungerar. De duktiga vet man ju att de kan så de får arbeta med extra uppgifter på egen hand om de behöver, men jag tycker det är svårt för en viss mängd fakta måste hinnas med på lektionen. (Kristina)

Även Felix nämner att den så kallade korvstopningen kommer man inte bort från i dagens skola för då uppnår man inte målen.

Korvstopningen, är inte så bra metod i skolan. Men tyvärr kommer man inte ifrån det i skolan för då hinner man inte med det målen kräver. (Felix)

Fanny och Kristina poängterar att alla ämnen i skolan bör anknyta till situationer som eleven stöter på i sin vardag och som de senare kan ha nytta av i sina liv. På detta sätt underlättar det även att få eleverna intresserade av skolarbetet.

Jag brukar ta upp vardagssituationer till exempel det här med räkningar. Hur räknar jag ut hur mycket skatt jag ska betala. Hur mycket rabatt de får i en affär. Hur man avrundar om man jobbar i en affär, så det försöker jag. (Fanny)

Djupinriktning i läsandet av texter är en viktig del av lärandet i skolan tyckte samtliga lärare. De ansåg att det är ett sätt att lära som eleverna kommer att ha nytta av hela livet. Klara ansåg att det var alldeles för många elever på högstadiet idag som inte kan ta till sig det viktiga i en text.

Vi brukar arbeta med inlärningsstrategier, där vi går igenom hur man gör och hur man lär sig. Ofta får man ställa upp problemfrågor som eleverna får utgå ifrån. Finns det tid så fungerar jag som lässtöd, där eleverna sitter med mig och får gå igenom grunderna från början. Där jag får visa hur man stryker under och förklara varför det är viktigt. (Klara)

Samtliga deltagare anser att det är viktigt att eleverna kan relatera till sådant de tidigare har lärt sig. Kunna reflektera och kritisera det författarna skriver, men att huvudsaken är att hitta sin egen studieteknik. Fanny upplever att eleverna tycker detta är svårt, de vill gärna ha givna svar, men hon tror att detta är en mognadsprocess.

Vi har precis arbetat med detta i år åtta, för de blev arga på mig eftersom jag inte hade tagit upp en fråga på lektionen som de hade på ett prov. Jag fick åter förklara för dem att VG och MVG nivå handlar om att kunna använda sina kunskaper i nya situationer och dra paralleller i olika sammanhang, dra egna slutsatser och reflektera, men de förstår inte riktigt det ännu. (Fanny)

Jag observerade en av Fannys fysiklektioner i just år åtta. Eleverna skulle utföra en laboration och sedan även skriva en utförlig rapport för inlämning. Eleverna ville ha bekräftelse från Fanny att det hade gjorts rätt, de vågade inte skriva ner sina egna slutsatser utan att fått ett ja från Fanny.

Fanny talar om för eleverna vad de ska göra på dagens kemilektion. Hon skriver på tavlan vad för något de ska plocka fram för att kunna klara dagens laboration. Fanny poängterar att de ska skriva en utförlig labbrapport där de ska svara på frågorna, varför och hur. De ska kunna dra paralleller och dra egna slutsatser. Fanny säger att det är viktigt att de hinner med laborationen på lektionen, själva rapporten ska vara inne om en vecka från och med i dag. Så ta god tid på er och tänk igenom era svar noga säger Fanny. Eleverna börjar plocka fram materialet ivriga att sätta igång. Efter 15min laboration är två killar klara och de är dags för dem att sätta igång med rapporten. De räcker upp handen och ropar på Fanny ett flertal gånger. De frågar om svaren är rätt varje gång Fanny kommer fram till dem. Killarna skriver ner på pappret det de just har fått bekräftat, läser nästa fråga, diskuterar i 5 min och räcker sedan upp handen igen.

Samtliga deltagare ansåg att det var viktigt med individanpassad undervisning, men tyckte att det ställer oerhörda krav på en lärare idag för att kunna utföra detta. Lärarna försöker med sina enkla medel ge eleverna det ultimata lärandet. Det viktigaste i elevernas lärande ansåg de

var dialogen mellan elev och lärare. På detta viset lär läraren känna eleven samtidigt som eleven får en chans att delge sina egna funderingar. För det bästa lärandet får man fram hos eleverna om man som lärare ser hela eleven.

4.1.2 Individanpassad undervisning som stödundervisning

Ibland uppfattade lärarna individanpassad undervisning som en slags stödundervisning. Detta gäller främst Kristinas och Fannys svar, men även Felix har en uppfattning om att ställa diagnos på eleverna. Individanpassad undervisning innebar för Kristina svaga elever som inte kan vara i klassrummet. Hon individanpassade, så att hon flyttade elever som inte kunde koncentrera sig på den platsen de själva hade valt i klassrummet.

Elever som inte hänger med på mina lektioner får komma in till skolan på distansdagen eller ha lektioner bredvid. De går kvar i sin klass endast för att inte förlora kontakten med sina klasskamrater. (Kristina)

Kristnas undervisningssätt, att låta alla eleverna få säga något, visade sig också på hennes lektion som jag observerade, hon gjorde precis som hon sa. Hon skrek även på eleverna när de inte lyssnade på vad hon eller klasskamraterna sa.

Jag brukar flytta på stökiga elever, mest för deras egen skull. De lär sig inget om de pratar med kompisarna. Jag brukar också när vi har gått igenom något låta alla elever få säga något. Jag går från ena sidan av klassrummet till den andra. På så vis får alla elever säga något även om vissa elever säger två tre ord så har de sagt något i alla fall. (Kristina)

Vid observationen av en 60-minuters lektion hos Kristina fick alla elever komma till tals:

Det var fredagsmorgon och eleverna hade på torsdagen haft distansdag. (Vilket innebär att de gör uppgifter hemma på torsdagen). De skulle ha genomgång av läxan. Hon ställde en fråga, eleverna fick räkna upp handen. Kristina lät eleverna på nedre raden svara förts. Gick sedan från rad till rad tills hon fick det svaret hon var ute efter. Sen ställde hon nästa fråga. 5 elever räckte upp händerna. Kristina fortsatte att fråga ut eleverna där hon sist hade slutat.

Även Fanny uppfattade individanpassad undervisning delvis som stödundervisning och pratade om att nivågruppera eleverna efter vad de kan. Skolan gjorde tester på eleverna vid skolstart, för då kunde man se vilka som var svaga och behövde mer hjälp. Det bästa tipset hon kunde ge på individanpassad undervisning var att låta alla eleverna få ha sin egen åsikt i klassrummet.

Här på skolan i kärnämnen har vi olika nivågrupper. När eleverna börjar på skolan, får de göra ett kunskapstest, på detta viset kan vi sedan dela in eleverna. I Vissa ämnen har vi upp till fyra grupp nivåer. (Fanny)

Felix individanpassade genom att han testade eleverna i år sju och ställde därefter en diagnos. Dock ger Felix en förklaring till hur han går tillväga med underlaget han får ut av testet. På detta viset skiljer han sig mer från Kristina och Fanny och stämmer mer överens med Klara.

Jag kollar av dem med en diagnos i sjuan när de börjar på skolan, för att ringa in dem. Jag kollar av dem med läsförståelse och efter detta kan jag lägga upp undervisningen genom att anpassa, men jag delar inte in eleverna i speciella grupper (Felix).

Klara gjorde lite annorlunda med sina tester av eleverna. Hon valde att låta eleverna ta del av testet och gemensamt komma fram till en handlingsplan för varje elev. Vid observationen av Klaras lektion satte hon igång lektionen och pratade sedan enskilt med en del av eleverna om den individuella arbetsplanen. Klara berättade att hon brukade göra så för att se om målen efterlevs som de tillsammans hade satt upp.

Jag brukar göra ett test vid terminsstart, utefter elevens bakgrund sätter vi upp gemensamma mål för vad som behöver arbetas med för att uppnå en viss kunskapsnivå i det betyg eleven strävar mot. (Klara)

Av mina deltagare var samtliga inne på att testa sina elever för att kunna gruppera, eller avväga vad elevernas kunskapsnivå var. Kristinas uppfattning om individanpassning skiljer sig mer än de övriga deltagarna. Hon uppfattar individanpassad undervisning huvudsakligen som en slags hjälp för elever som har det svårt i skolan.

4.3 Förändringar inom läraryrket

Samtliga deltagare var överens om att alla förändringar inom läraryrket påverkar deras arbete. Det gäller samarbete, ökade krav på lärarna, administrativa uppgifter och konferenser. Lärarna har fått större och bredare ansvarsområden, de får både vara kuratorer, socialarbetare och pedagoger. Fanny, Klara och Kristina tyckte att de olika förändringarna inom skolans väggar speciellt påverkar möjligheten att bedriva individanpassad undervisning.

Visst påverkar förändringarna oss lärare. Individanpassad undervisningen är otroligt tidskrävande, det krävs mycket för- och efter arbete. Den tiden blir mindre och mindre för den tiden läggs på andra ansvarsområden. (Kristina)

I frågor kring elevernas lärande kommer tidsfaktorn upp som ett problem för att kunna genomföra det bästa lärandet för eleverna. Här är det lärarnas arbetstider som är begränsande, eftersom mycket tid går åt till andra arbetsuppgifter. Samtliga deltagare tyckte att det inte finns tid till att djupdyka i alla ämnen så vissa delar måste väljas ut, medan andra faller bort eller bara snuddas vid.

Nej, tiden räcker aldrig till. Man får skära och komprimera. Målen kräver mer än vad den schemalagda tiden medger. Vi lärare vill alltid ge dem allt och att sålla är frustrerande. (Felix)

All tid som tas från min lärartid gör att jag får mindre tid till för- och efterarbete, vilket bidrar till sämre lektioner. (Klara)

Den schemalagda tiden var också ett problem som samtliga lärare tog upp. Lektionerna var för långa ansåg de och när de väl inföll kunde det vara upp till en vecka mellan gångerna innan de träffade sina elever.

Det vore bättre att schemalägga fler kortare arbetspass än några få långa. Eleverna blir trötta så snabbt och så blir det svårt att knyta den där sociala biten med eleverna. (Kristina)

Felix ansåg dock att dessa förändringar inte var en orsak att skylla på för att inte kunna arbeta med individanpassad undervisning.

Ja, det påverkar på det viset att schemaläggning, ekonomi blir allt sämre, men det påverkar inte själva individanpassade undervisningen, men det påverkar mig själv. Jag måste bli mer vidsynt att förstå att nyckeln till lärande är att förstå människan som helhet, då gör man arbetet mycket lättare för sig. (Felix)

Felix och Klara poängterade flera gånger att läraryrket inte längre endast var ett utlärande yrke.

Samhället har bidragit till att en lärare får allt mindre tid till att vara en ämnespedagog. Istället har yrket blivit ett yrke där eleven ska få lära sig att klara sig i samhället, att kunna fatta egna beslut. (Felix)

Lärarens huvuduppgift är fortfarande att utbilda dem, men fokus är inte längre på ämnena utan att jobba med hela eleven. (Klara)

Flera nämner att ambitionsnivån ofta är alldeles för hög hos lärarna, speciellt hos de nyexaminerade. Detta leder gärna till att många lärare känner sig stressade idag, man vill så mycket, men det finns ingen tid till det. Detta gör att det kan vara svårt att hitta sin egen gräns.

Ambitionsnivån är en sak och verkligheten är en annan (Felix)

Lärarna har fått låg status idag eftersom det inte blir lättare att bli lärare, mer arbete och man får sänka sin ambitionsnivå hela tiden för att inte gå in i väggen. Det är svårt att hitta rimliga arbetsuppgifter när et hela tiden finns mer och mer att göra (Klara)

Arbetet underlättar om man får hjälp och respons av sina kollegor, så väl som i råd som i material. En mix mellan äldre och yngre lärare vore det bästa för att kunna dela med sig av olika erfarenheter var de överens om. På skolor där lärarna hade arbetat mycket med äldre lärare kände de sig motarbetade och man skulle sköta sitt eget.

Jag tror att lärare i allmänhet är ett bakåtsträvande släkte. De har svårt att ta till sig förändringar. Förutsättningarna finns, men inte de flexibla lärarna. Fokus på lärarjobbet har ändrats, idag ska vi lärare hinna med att vara kurator, gå på konferenser och sköta administrativa uppgifter, det är så otillräckligt att vara lärare idag, det finns ingen tid. (Klara)

Felix trodde egentligen att inte det bara handlade om en kombination mellan gamla och äldre lärare, de måste ha samma elevsyn också.

En mix mellan erfarna och yngre bidrar till det ultimata, för de tar del av varandras erfarenheter, men det handlar egentligen tror jag om en gemensam elevsyn, en samsyn om vad syftet med undervisningen är. (Felix)

När det endast är enbart yngre kan det blir alltför mycket förändringar och detta kan tära på en också tyckte Fanny.

Den skolan jag arbetar på nu är en skola med yngre människor och en skola som ständigt har förändringar. Det vet man när man söker hit och när man börjar här så får man nog gilla läget lite. Visst är det kul med förändringar men ibland kan det bli för mycket. Man hinner inte hitta en struktur eller en trygghet i det man gör. Jag är positiv till förändringar så länge det leder till förbättringar. (Fanny)

Kristina upplevde att arbeta med äldre lärare innebar problem och svårigheter. Hon har upplevt det som om det finns en rivalitet bland lärarna som beror på ålder och ämneskombination.

Jag tror att olika ämnen har olika status och detta speglar igenom. Många äldre är även ingrodda på sitt sätt och det kan bli konflikter vid förändringar, eftersom de känner att de är säkra på sin tjänst, är de heller inte rädda föra att streta emot. Som ny lärare kanske man är osäkrare och följer med. Det är svårt att bryta gamla rutiner. (Kristina)

Deltagarna upplevde att förändringarna inom läraryrket kunde påverka undervisningen. Det som upplevdes som mest negativt var att arbetsuppgifterna runt omkring blev fler och tog mer och mer tid av undervisningen. En lärare idag har för många uppgifter och för lite tid.

5. Sammanfattning och analys av resultat

Alla fyra deltagare är överens om att individanpassning ger det bästa lärandet. Men de har alla olika åsikter om vad individanpassad undervisning innebär. Två av lärarna anser att det är fullt möjligt att bedriva individanpassad undervisning oavsett påverkan av olika faktorer. De andra två höll inte med om detta, de tyckte att det fanns flera hinder för att kunna genomföra individanpassad undervisning. Alla tyckte dock att huvudsyftet med individanpassad undervisning är att se eleven som en helhet i alla sammanhang, där eleverna ständigt lär sig. En lärare måste förstå att undervisning inte endast handlar om att lära ut. Deltagarna tyckte att det fanns begränsningar när klasserna var för stora, vilket medför olika sorters individanpassning. För stora klasser anser lärarna är när det överskrider 15 elever på en lärare. Men alla fyra deltagarna är överens om att det aldrig kan bli det ultimata lärandet i dagens skola och den största boven till det är klasstorlekarna och tiden.

Deltagarna ger olika svar när det gäller tillvägagångssättet av utförandet av individanpassad undervisning, men blandar emellanåt ihop individanpassad undervisning med stödundervisning eller varierade undervisning. Två av deltagarna talar om att ställa diagnoser

och nivågruppera och utifrån detta individanpassa. Detta gör lärarna genom att dela in eleverna i fyra grupper, som har undervisning på olika nivåer på olika dagar. Den tredje deltagaren gör ett kunskapstest för att veta på vilken nivå eleverna ligger utan att gruppera in dem. Han har gemensam lektion med alla, men försöker tillgodose varje elevs behov. Den fjärde deltagaren gör även hon kunskapstest som hon sedan utgår ifrån när hon tillsammans med eleven gör upp en individuell studieplan. Variationen i lektionerna poängteras av alla deltagarna för att undervisningen ska bli stimulerande för både elever och lärare. Den varierade undervisningen ses som individanpassad undervisning eftersom eleverna själva får välja vad de ska göra inom ett visst kunskapsområde. Två av deltagarna tyckte dock att det inte riktigt fanns en chans till att ha varierande lektionssätt, eftersom målen kräver att eleverna ska kunna en viss mängd faktakunskaper. En av deltagarna uttryckte att "korvstopningen" kommer aldrig att försvinna från skolan.

Att arbeta med djupinriktning i läsandet av texter anser deltagarna ger en oerhört viktig kunskap som vidgar elevernas sätt att vara kritiska till texter, ökar elevernas förståelse och övar dem i att reflektera och dra paralleller med tidigare erfarenheter.

När det gäller tiden så finns problem för att kunna ge eleverna det bästa lärandet tycker deltagarna. Det första är den schemalagda tiden. De tyckte att arbetspassen är för långa när de väl infaller och det kan gå upp till en vecka innan de åter träffar sina elever. På detta viset tar det tid att bygga upp en social kontakt med eleverna, en social kontakt som är avgörande för att kunna bedriva ett professionellt lärande och framför allt ett bra lärande.

Dagens skola står i ett skede där äldre och yngre lärare möts vilket kan leda till problem när det gäller förändringar. Mina deltagare hade den uppfattningen att en del äldre inte vill ta emot nya idéer från de yngre, men samtidigt kan det lika väl vara de yngre lärarna som har förutfattade meningar om de äldre.

Förändringar inom läraryrket har bidragit med att allt fler olika arbetsuppgifter fallit på varje lärares axlar. De ska utföra administrativa uppgifter, gå på konferenser, ha utvecklingssamtal, fungera som kurator och vara en vuxen förebild. Orsaken till att dessa sociala uppgifter blir allt fler, anser de intervjuade är på grund av att samhället förändras. Men som lärare idag kan man inte bara stå bredvid och titta på, utan man måste följa med i förändringarna. De andra arbetsuppgifterna är politikernas fel som inte vet hur verkligheten ser ut utan sparar in

överallt. Dessa förändringar bidrar till att tid till för- och efter arbete av lärarna tas och läggs på andra uppgifter och detta orsakar följder som inte ger eleverna det bästa lärandet.

En lärares ambitionsnivå är alldeles för hög för att hinna med allt en lärare vill, det är knappt att de hinner med de målen som skolorna ska uppfylla. Ambitionsnivån måste hela tiden sänkas till rimliga arbetsuppgifter gentemot tiden. Intervjuerna visade även att om lärarna tyckte olika på en del frågor så var de i största mening överens. En del av lärarna kan hantera situationerna i skolorna bättre än andra, vad det beror på är antagligen erfarenhet. Men är man skeptisk och negativ till något oavsett om man är ny eller gammal i yrket går det aldrig att genomföra en individanpassad undervisning. Lärare bör hitta nya möjligheter, nya tillvägagångssätt i planering av lektioner. Eleven lär sig något i allt och att undervisningen inte går till spillo bara för att ämneskunskaperna på schemat faller bort en eller två dagar.

Det verkar som om lärarnas skilda uppfattning om lärandet främst beror på skillnader i deras erfarenheter. Kristina och Fanny har inte arbetat så länge som lärare jämfört med Felix och Klara. Att arbeta som lärare innebär att man står för nya utmaningar varje dag och man är aldrig fullärd som pedagog. Som pedagog måste man prova sig fram till just sitt sätt. Och detta kanske inte Kristina och Fanny riktigt har hunnit göra. Detta visade även observationerna tyckte jag. I dem märktes det vilka som kunde ha en mer öppen relation med eleverna och vilka lärare som inte kunde det. Lärarens attityder, osäkerhet, och säkerhet mot eleverna speglade klassrumsklimatet. Felix och Klaras observation visade vilken öppen relation de hade till eleverna. Det fanns en trygghet i klassrummet och jag förstod på eleverna att det kände sig trygga i situationen tillsammans med lärarna. Observationen av Fannys lektion visade en bra lektionsgenomgång tyckte jag, men när eleverna skulle utföra laborationen befann sig osäkerhet bland eleverna i klassrummet. Jag vet egentligen inte vad det beror på, kanske det är en mognadsprocess som Fanny talade om. Eller är det en rädsla för läraren att man som elev gör fel?

Alla fyra deltagarna visade under intervjuerna på något sätt att de är missnöjda med politikernas beslut. När det gäller resurser, klasser och ekonomi. Detta påverkar givetvis skolan och personal eftersom det innebär en maktlöshet som de inte kan göra något åt utan bara acceptera. Detta bidrar också till lärares syn på undervisning.

Jag kan inte se någon skillnad mellan kommunal- och fristående skola när det gäller individanpassad undervisning. Det jag tyckte skilde dessa två skolorna åt var att i den fristående skolan stöttade lärarna varandra mycket när det gällde förändringar. Den fristående skolan hade en profil som förespråkar att eleven ska ta sitt eget ansvar för sitt lärande och läraren ska ses som en handledare. Den fristående skolan verkade ha en mer utvecklad tanke när det gällde individens lärande än den kommunala skolan.

6. Diskussion

Jag ville med detta arbete ta reda på hur lärare på högstadiet uppfattar individanpassad undervisning. Den enskilda individen har stort fokus i Lpo94 och därmed har det uppkommit olika former av individualiseringssträvanden skriver Nilsson (2004). Därför var det viktigt för mig att ta reda på olika faktorer som kan bidra till ett positivt och eller negativt sätt för att kunna individanpassa. En lärare ska som utgångspunkt vid planering av lektioner ha Lpo94 och kursplaner, men det står inget i dem hur en lärare ska gå tillväga för att kunna uppnå dessa mål. Mina deltagare anser att detta är statens fel och tycker att politikerna borde få komma ut i skolorna och uppleva verkligheten innan de beslutar om hur skolan ska styras.

Min studie visade att deltagarna var överens om att faktakunskaper inte kommer i första hand i skolorna idag, en lärares arbete innehåller så mycket mera. Även Marton, Hounsell och Entwistle (1995) skriver att faktakunskaperna utgör en sådan liten del av pedagogernas arbete och som lärare måste man se lärandet som en långsiktig process som ständigt står i förändring. Lärandet måste ses i ett nytt sammanhang. På detta viset har lärarens arbete fått en annan betydelse. Även Atterström och Persson (2000) talar om något som de kallar differentieringsmodellen som alltid har samma mål, att lärare ska förstå att eleven kan ha så många andra kvaliteter som den kan bidra med istället för att uppnå det läraren bedömer är lämplig kunskap.

Deltagarna ansåg även att en lärare idag måste ha i åtanke att varje människa är unik och varje människa har olika erfarenheter med sig i bagaget och använda dessa erfarenheter i lektionerna. Marton, Hounsell och Entwistle (1995) skriver att den viktigaste läromiljön har alltid och kommer att vara den vardagliga interaktionen och det vardagliga samtalet. Med detta menar författarna att samspelet mellan arvet, fysiska, psykiska och sociala förutsättningar hos människan är grunden i alla människors lärande.

Endast två av mina deltagare hade reflekterat över vad individanpassad undervisning egentligen innebär. De sa att lärandet ska utgå från vad eleven har för baskunskaper. Detta är också viktigt för att kunna hitta ett intresse hos eleven och få en bra undervisning. Dock så var det endast en av mina deltagare som lade upp sin undervisning så här, en var på god väg och två av dem gjorde uppgifter för en klass på 30 elever som sedan skulle göras en och en. Det jag funderar på är om dessa uppgifter egentligen har någon större nytta om uppgifterna inte är

anpassade efter varje enskild individ? Det blir ändå samma uppgifter för varje individ. Det enda som skiljer dem åt är att de får göras i olika takt. I Lpo94 kan vi läsa att "Läraren skall organisera och genomföra arbetet så att eleverna successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar" (s, 12). Alltså uppfyller skolan stimulerande individanpassad undervisning genom att eleverna får utföra självständiga uppgifter på lektionerna. Även Gardner (1998) påpekar att all undervisning borde ta hänsyn till den kompetens en elev *kan* utveckla snarare än den kompetens som krävs för att en elev *ska* utveckla.

Mina deltagare tyckte att det inte går att en få en bra kvalitet på undervisningen idag eftersom en lärare har för mycket på sina axlar. I dagens lärarroller ingår det mycket mer än bara undervisning, skriver Hargreaves (1994). Lärarrollen har blivit mer diffus och intensiv. En lärare idag har många fler uppgifter att utföra än att planera lektioner och undervisa, till exempel konferenser och administrativt arbete. Detta får konsekvenser för undervisningen. En lärare som ständigt får nya krav på sig kan inte hålla en kvalitet i undervisningen (Carlgren 2000).

Mina deltagare ansåg att individanpassad undervisning är det allra bästa för varje elev, men deltagarna tyckte inte att det bästa lärandet gick att få ut av undervisningen på en klass på 30 elever. Men enligt Säljö (2003) så kommer det bästa lärandet fram i kommunikativa processer. Mina deltagare har ett annorlunda synsätt än vad Säljö (2003) har när det gäller sociokulturella processer. Mina deltagare säger emot sig lite själva här. De tycker att den interaktionen är viktig i undervisningen, men att det inte går genomföra en bra undervisning på 30 elever. Säljö (2003) tycker däremot att ett bra lärande kommer fram i samband med mycket människor. Det är viktigt som lärare att förstå att eleverna lär sig ändå genom interaktionen mellan lärare, kompisar och miljön runt omkring. Den sociokulturella processen är då eleven sammankopplar det sociala, med vardagliga situationer som eleverna känner igen sig i. På detta viset formas olika former av redskap och verktyg som är grunden till allt lärande (Lendahls & Runesson 1995). På detta viset uppkommer det en variant av att individanpassad undervisning tycker jag.

Djupinriktat lärande ger övning, chans till reflektion och möjlighet att kunna knyta ihop med egna erfarenheter. Detta leder till bättre lärande, större chans att komma ihåg, och förmåga att dra paralleller till egna erfarenheter. Därför borde skolan lägga en större grund för detta tycker

jag och mina deltagare. Det underlättar även för eleverna senare i livet ansåg mina deltagare. Även Marton och Booth (2000) anser att lärarna behöver öva detta med sina elever.

Mina deltagare tyckte att de fick stort stöd från sina kollegor oavsett vad det gällde, men de tyckte inte att detta gjorde så att det underlättade arbetsbördorna. De tyckte att det hela tiden kom fler och fler krav från staten och kommunen som lärarna skulle utföra utöver de uppgifter det redan har. Hargreaves (1994) skriver i sin bok att det skulle vara mycket lättare för lärarkåren idag att experimentera och ta till sig nyheter om lärarna samarbetade, detta samarbete skulle också underlätta mellan lärarutveckling och skolutveckling. Lärarna berättade att de på andra skolor upplevt hur ålderskillnaderna bidragit till konflikter. Detta på grund av äldre kollegors motarbetning när det gällde förändringar. Detta gjorde att samarbetet försämrades och lärarna kände att de inte fick det stöd de behövde. Jag själv vet egentligen inte om det endast är åldern som kan orsaka konflikter mellan kollegorna som i sin tur kan påverka förändringar. Utan jag tror mer på att det är lärarnas positiva och negativa erfarenheter som påverkar deras beslut. Självklart kan även antal verksamma år bidra till att man som lärare har ett arbetssätt man trivs med och som man tycker fungerar bra. Detta kan göra att man lättare motsätter sig förändringar. En av deltagarna uttryckte att ”det bästa vore att yngre och äldre med samma elevsyn delade med sig av sina erfarenheter, då skapas ett bra samarbete”, vilket jag instämmer helt med.

Ett mål för lärarna bör vara att skapa alternativa läromiljöer som kan tillvarata elevernas behov både kortsiktigt och långsiktigt. En lärare måste hela tiden kunna hitta nya alternativ till lärande som passar olika individer. Detta måste göras eftersom en sak kan vara olika idag för varje person beroende på vilka erfarenheter och bakgrund människan har (Carlgren & Marton 2000). Knepet till individanpassad undervisning är att förstå den sociala processen som pågår runt omkring varje människa. För att detta ska kunna ske så måste lärarens krav inom skolans ramar sänkas och göras något åt, annars kan inte lärarna bedriva en god kvalitet i undervisningen. Eleverna får inte det ultimata lärandet och målen i Lpo94 kan inte följas fullt ut. Individanpassning är det bästa lärandet, men är ogenomförbart med klasser på 30 elever. Istället hittar man som lärare olika alternativa undervisningssätt för att kunna uppnå målen.

Min egen uppfattning innan jag började skriva detta arbete var att individanpassad undervisning är en god tanke, men jag hade egentligen ingen uppfattning hur man går tillväga med det. Efter den här studien har jag blivit mer positivt till individanpassad undervisning och

förstår mer vad det egentligen handlar om. Efter den här studien har jag fått den uppfattningen att tanken om individanpassad undervisning är god men fungerar inte i skolan som den ser ut idag. Mina deltagare vill sträva mot det så långt det går, men det är inte många lärare som orkar utföra det fullt ut på grund av de krav som ställs på pedagogerna i skolorna idag. Så istället blir det en mängd varianter på individanpassad undervisning. Lärarna är osäkra på vad individanpassad undervisning innebär. Det kan vi se eftersom de emellanåt säger emot sig själva. Mina deltagare nämnde flera gånger att för att hinna med målen i Lpo94 så måste det ske med ”korvstoppning”. I slutändan ser det alltså ut som om det i alla fall är faktakunskaperna som styr utseendet på undervisningsmetoderna

Jag uppfattade det som att deltagarna hade två olika uppfattningar om vad individanpassad undervisning innebär för dem. De talade om individanpassad undervisning som stödundervisning och individanpassad undervisning som varierad undervisning. Deras sätt att se på individanpassad undervisning tycker jag mer verkar vara en varierande stödundervisning för att uppnå målen i kursplanerna. Mina egna funderingar är om någon människa vet vad individanpassad undervisning egentligen innebär? Kanske inte ens politikerna vet? Och om, vad innebär då individanpassad undervisning? Jag har fått den uppfattningen att mina deltagare menar att lärarna ska se människan som en helhet i olika sammanhang, där eleverna ständigt lär sig. Men samtidigt så talar deltagarna om att undervisa på olika nivåer. För mig får orden individanpassad undervisning två betydelser, en social process och en lärande process. Jag tycker att skolan måste komma bort från att undervisning endast innebär att lära sig faktakunskaper. Jag tror att så länge det finns kursplaner och en läroplan som motarbetar varandra så kommer inte individanpassad undervisning att fungera. Då kommer lärarnas uppfattning om individanpassad undervisning skilja på den sociala processen och ämneskunskaper.

Min undersökning är så begränsad att den inte kan förväntas ge mycket mer än möjligen en vink åt vilket håll man kan börja söka efter orsaker till eventuella problem när det gäller tillämpningen av läroplanens krav på individanpassad undervisning. Min förhoppning är därför att någon annan ska ta vid där jag slutar och utreda detta ytterligare.

6.1 Förslag till fortsatta studier

Efter att ha avslutat uppsatsen har jag kommit fram till att det skulle vara intressant att i framtiden studera om målen i Lpo94 är för otydliga eller för svåra att uppnå. Det skulle också vara intressant att studera om utformningen på själva skolan kan vara ett problem till att individanpassad undervisning inte fungerar?

7. Sammanfattning

Individanpassad undervisning innebär enligt läroplanen för obligatoriska skolan Lpo94 att läraren ser till varje individs behov. Uppsatsen syftar till att ge bättre kunskap om hur individanpassad undervisning fungerar i grundskolans senare år. Jag vill undersöka om lärarna kan använda och tillämpa sig av individanpassad undervisning som Lpo94 strävar efter.

För att kunna finna svar på min forskningsfråga var jag tvungen att försöka hitta olika faktorer som kan påverka den individanpassade undervisningen. Forskningsfrågan skapades utifrån litteraturstudier och Lpo94.

Jag har utgått från följande forskningsfråga:

- **Vilken uppfattning har lärare på högstadiet om individanpassad undervisning?**

De erhållna svaren har jag sammanställt från intervjuerna och observationerna och dessa har sedan analyserats och jämförts med hjälp av litteraturen. Observationerna gjordes för att ge ett stöd till deltagarnas intervjusvar.

De intervjuade tyckte att individanpassad undervisning var otroligt viktigt, men var i stort sett överens om att det inte går att individanpassa fullt ut i skolan på grund av hur den ser ut idag. En del av mina deltagare uppfattade dock individanpassad undervisning som stödundervisning eller som varierande undervisning. Den bästa individanpassade undervisningen enligt deltagarna skulle innebära att läraren gjorde en individuell arbetsplan för varje elev, som eleven sedan arbetar efter. Något som deltagarna också poängterade var att se eleven som en helhet och inte som en del av ett lektionstillfälle. Deltagarna uppfattade att samarbetet och stödet mellan kollegorna bidrar till att lärarens arbete inte känns lika krävande.

Referenser

- Arfwedson, G. (1991). *Didaktik för lärare*. HLS förlag. Stockholm.
- Atterström, H. & Persson, R. (2000). *Brister eller olikheter? Specialpedagogik på alternativa grundvalar*. Studentlitteratur. Lund
- Carlgren, I. & Marton, F. (2000). *Lärare av i morgon*. Stockholm. Lärarförbundets förlag
- Dahlgren, H. (1992). *Lärare i grundskolan*. Ekelundsförlag. Solna
- Dysthe, O. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet*. Studentlitteratur. Lund
- Fredriksson, Ö. & Zetterblad, M. (1996). *Boken om grundskolan*. Liber. Stockholm.
- Gardner, H. (1998). *Så tänker barn och så borde skolan undervisa*. Brain books. Jönköping
- Hargreaves, A. (1994). *Läraren i det postmoderna samhället*. Lund Studentlitteratur
- Imsen, G. (2000) *Elevers värld*. Tredje upplagan. Studentlitteratur. Lund
- Kvale, K. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur. Lund
- Leijonborg, L. (2002). *Skolstart*. Ekerlid. Stockholm
- Lendahls, B. & Runesson, U. (1995). *Vägar till elevers lärande*. Studentlitteratur. Lund
- Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Studentlitteratur. Lund
- Marton, F., Hounsell, D & Entwistle, N. (1995). *Hur vi lär*. Stockholm. Raben prisma
- Nilsson, N-E. (2004). *Elevforskning i grundskolan*. Studentlitteratur. Lund
- Patel, R. & Davidsson, B. (1994). *Forskningsmetodikens grunder*. Andra upplagan. Studentlitteratur. Lund.
- Svenning, C. (2000). *Metodboken*. Fjärde upplagan. Lorentz förlag. Stockholm.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken*. Bokförlaget Prisma. Stockholm
- Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Förskoleklass och fritidshemmet, Lpo94*. Fritzes förlag. Stockholm.

Bilaga 1

Intervjuguide

Individanpassad undervisning

1. Vilken uppfattning har du om individanpassad undervisning?
2. Hur gör du för att bedriva individanpassad undervisning?
3. Möjligheter/problem Positivt/Negativt ser du i individanpassad undervisning?

Lärandet

4. I vilka situationer utvecklar du elevernas lärande bäst anser du?
5. Hur Planerar du dina lektioner för att åstadkomma det bästa lärandet för dina elever
6. Hur gör du för att få eleverna skillnaden mellan yt/djup inriktning i lärandet av texter?

Lärarkultur

7. Hur gör ni i arbetslaget/kollegorna för att strävar mot individanpassad undervisning?
8. Vad anser du om lärarkulturen bland lärarna i skolan idag?(Samarbete, förändringar)
9. På vilket sätt tycker du lärarens arbetes utformning i skolan har förändrats?
(Omstrukturering)
10. Påverkar förändringarna i skolan lärarens möjlighet att bedriva individanpassa undervisning?

Tiden

11. Räcker tiden till att ge eleven det bästa lärandet, varför?